

РЕШЕНИЕ

№ 9430

гр. София, 05.06.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 41 СЪСТАВ, в публично заседание на десети май през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: МАРИЯ ЕМ. МАЛОСЕЛСКА

при участието на секретаря СТИЛИАНА В. АНДОНОВА
като разглежда докладваното от МАРИЯ ЕМ. МАЛОСЕЛСКА Гражданско дело № 20221110157868 по описа за 2022 година

и за да се произнесе, взе предвид следното:

Делото е образувано по искова молба, подадена от Н. М. А., чрез адв. Е. И., с която срещу [*****] са предявени иски по чл. 26, ал. 1, пр. 1 ЗЗД, вр. чл. 11, т. 9 и 10 ЗПК, по чл. 26, ал. 1, пр. 2 ЗЗД, вр. чл. 19, ал. 4 ЗПК и по чл. 26, ал. 1, пр. 3 ЗЗД за прогласяване нищожността на клаузата за неустойка от договор за кредит №220744/13.04.2018 г., сключен с ответника, и осъдителен иск по чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД за заплащане на сумата от 116,64 лв. /съгласно отправено в срока по чл. 214, ал. 1 ГПК изявление на ищеца/, представляваща платена без основание по договора сума за неустойка, ведно със законната лихва от датата на подаване на исковата молба до окончателното изплащане на сумата.

Ищцата твърди, че е сключила с ответника договор за кредит, по силата на който ѝ били предоставени заемни средства в размер на 500 лв. при фиксиран лихвен процент по заема – 40,54% и годишен лихвен процент на разходите – 49%, като съгласно договора същият следвало да бъде обезпечен до края на деня, следващ сключването на договора, с банкова гаранция или поръчителство на поне две физически лица, които да отговарят на условията в договора, а в случай на неизпълнение се дължала неустойка в размер на 200 лв. Навежда доводи за нищожност на клаузата, с която тази неустойка е договорена, поради противоречието ѝ със закона на основание чл. 11, т. 9 и 10 ЗПК и чл. 19, ал. 4 ЗПК, доколкото страна по същия е потребител, като договорена с цел да се заобиколи императивното изискване на чл. 19, ал. 4 ЗПК и поради противоречие с добрите нрави, доколкото излизала извън присъщите на неустойката функции. Навежда, че кредиторът не целял да получи обезпечение, а да се освободи от задължението си да направи оценка на кредитоспособността на потребителя, което противоречало на целите на Директива 2008/48, транспонирана в ЗПК. Заявява искане за уважаване на предявените иски и за

присъждане на разноски.

Ответникът оспорва предявените иски с доводи за тяхната неоснователност. Оспорва, че уговорената неустойка е нищожна на сочените от страна на ищеца основания, като поддържа, че санкциите за неизпълнение на договорни задължения на потребителя не се включват при изчисляване на ГПР, а настоящият случай бил именно такъв. Поддържа, че клаузата е съобразена с всички присъщи на неустойката функции, с оглед което и не противоречи на добрите нрави. Кредитополучателят е бил надлежно информиран за последиците от сключването на договора, в т.ч. и че ще бъде начислена неустойка, ако не изпълни задължението си да обезпечи кредита по някой от начините, посочен в договора. Твърди, че клаузата за неустойка е ясно и точно формулирана, а от друга страна в случая следвало да се съобрази и обстоятелството, че кредитодателят поемал голям риск, предоставяйки на потребителя необезпечен кредит. Освен това обръща внимание на съда, че клаузата е била индивидуално уговорена, т.е. имала равнопоставен характер, съгласно ЗЗП. Оспорва чрез клаузата за неустойка да се нарушават предпоставките на чл. 11, т. 9 и 10 ЗПК. Твърди, че ответното дружество е извършило проверка въз основа на представената от ищцата информация, преди да отпусне кредита, поради което оспорва твърдението на ищцата за липса на предварителна оценка преди отпускане на кредита. Оспорва твърденията на ищцата за заплащане на сума в размер на 50 лв., като навежда, че не са представени доказателства в тази връзка. Моли съдът да отхвърли предявените иски. Претендира разноски.

Въз основа на съвкупна преценка на събраните в хода на първоинстанционното производство доказателства и при съобразяване становищата на страните, съдът приема за установено от фактическа страна следното:

С доклада по делото и по реда на чл. 146 ГПК съдът е отделил за безспорни и ненуждаещи се от доказване в производството следните обстоятелства: че между страните чрез електронни комуникационни средства е бил сключен процесния договор за кредит от разстояние, като същият има характеристиките на електронен документ, при подписването на който са били спазени нормите на закона в т.ч. и изискуемата от закона писмена форма, че по същия ответникът е предоставил на ищеца сумата в размер на 500 лева, която ищцата се е задължила да върне; че ищецът не е осигурил обезпечение по кредита след неговото сключване под някоя от посочените в договора форми – поръчител или банкова гаранция; че ответникът е начислил неустойка за неосигуряване на обезпечение от страна на кредитополучателя по договора за кредит; че в договора за кредит е посочен ГПР 49,64 %, като в същия не е включено вземането за неустойка, начислено от ответника въз основа на процесната клауза.

По делото е представен договор за потребителски кредит № 220744/13.04.2018 г. В чл. 1, ал. 7 от договора е предвидено, че заемателят се задължава в 1-дневен срок от сключването на договора да предостави на заемотателя едно от следните обезпечения, а именно: 1. поне двама поръчители – физически лица, всяко от които да има нетен доход в размер на 1500 лева, да бъде над 20-годишна възраст, да работи на безсрочен трудов договор, да има най-малко 5 години трудов и осигурителен стаж, да не е кредитополучател или поръчител по друг договор, да няма неплатени осигуровки за последните две години, да няма задължения към кредитни или финансови институции, а по преценка на кредитодателя е предвидено да не одобри представени му поръчители или да изиска повече от двама поръчители; 2. Банкова гаранция, издадена в полза на кредитора, в размер на цялото задължение на заемателя, валидна за срок не по-малък от срока на договора и шест месеца след него. Съгласно чл.3, ал.3 страните се съгласяват, че в случай на неизпълнение на задължението за предоставяне на

обезпечение, посочено в ал.1, заемателят дължи неустойка в размер на сумата от 4,32 лева на ден, дължима за всеки следващ ден от срока на договора за кредит, като уговорката е тя да се разсрочи и да се заплаща на равни части към всяка от погасителните вноски, като в този случай дължимата неустойка за срока на договора от 30 дни при непредставено обезпечение възлиза в размер на сумата в размер на 129,60 лева, а общото задължение на кредитополучателя по договора за кредит възлиза на сумата 646,68 лева за срока на договора.

В производството е прието заключението на съдебно-счетоводната експертиза, на което настоящият състав на съда дава вяра, като обективно и компетентно дадено, изготвено въз основа на събраните по делото доказателства и извършените при ответника справки, преценени от експерта с оглед притежаваните от него специални знания от областта на икономическите науки. Съгласно заключението, ищцата е получила заемната сума в размер на 500 лева като същата е заплатила сума в размер на 132,72 лева, а главницата в размер на сумата от 500 лева е била погасена чрез рефинансиране /посредством отпускане на сума по друг договор/. Погасени са били договорна лихва в размер на сумата от 17,08 лева и неустойка в размер на сумата от 116,64 лева.

При така установеното от фактическа страна съдът достига следните правни изводи:

Предявени са искове с правно основание чл. 26, ал.1, пр.1, 2 и 3, вр. чл. 26, ал. 4 ЗЗД, вр. чл. 19 ЗПК за прогласяване нищожността на клаузата за неустойка от процесния договор за потребителски кредит и иск по чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД за връщане на заплатената на ответника сума като неустойка по договора.

По иска по чл. 26, ал. 1, пр. 1, 2 и 3 ЗЗД вр. чл. 26, ал. 4 ЗЗД за прогласяване на нищожността на клаузата на чл. 3, ал. 3 от договора за потребителски кредит в тежест на ищеца е да установи, че същата е нищожна на заявените в исковата молба основания, а именно поради нарушение на императивни норми на закона, в условията на евентуалност поради заобикаляне на императивни правни норми или поради накърняване на добрите нрави.

Относно клаузата на чл. 3, ал. 3 от договора, предвиждаща задължения за кредитополучателя за заплащане на неустойка при непредоставяне на обезпечение съдът приема следното:

С оглед предмета на процесния договор съдът приема, че същият е сключен от лице, имащо качеството „потребител“, предвид което приложими в настоящия случай са разпоредбите на ЗПК.

Прочитът на съдържанието на посочената клауза и съпоставянето ѝ с естеството на сключения договор за заем, налага извод, че тя представлява скрито възнаграждение за кредитора, извън договорната лихва, дължима като възнаграждение за предоставения финансов ресурс, чийто размер страните не спорят, че възлиза на 41 % на годишна база. Така въведените изисквания в цитираната по-горе клауза от договора за вида обезпечение по избор на заемателя: поне две физически лица - поръчители, отговарящи на определени изисквания или банкова гаранция в размер на цялото задължение на заемателя по договора и срока за представянето му- едnodневен от сключването, създават значителни затруднения на длъжника при изпълнението му до степен, че то изцяло да се възпрепятства. Изискванията, които посочената клауза от договора въвежда за потребителя, са на практика неосъществими за него. Не само правно, но и житейски необосновано е да се счита, че потребителят ще разполага с

възможност да осигури банкова гаранция в размер на цялото задължение на заемателя по договора, валидна 6 месеца дни след падежа за плащане по договора или физически лица - поръчители, отговарящ на всички поставени изисквания към него, при положение, че кандидатства за отпускане на кредит в размер на сумата от 500 лева. С други думи, поставяйки изначално изисквания, за които е ясно, че са неизпълними от длъжника, кредиторът е целял да договори с потребителя възнаграждение извън дължимата договорна лихва, т.е. да генерира печалба.

Следва да се обърне внимание на задължението на кредитора преди сключването на договора за кредит да оцени кредитоспособността на потребителя, като извърши справки в достъпните му бази данни и регистри и ако прецени, че не е достатъчно платежоспособен, да откаже предоставянето на заемните средства. На практика се получава така, че с тази клауза кредиторът прехвърля риска от неизпълнение на това си задължение на потребителя, кандидатстващ за отпускане на парични средства чрез сключването на договора. По отношение на въражението на ответника, че е изпълнил това си задължение, следва да се посочи, че ако преценката му е обусловила извод за кредитоспособност на заемополучателя и предвид размера на отпуснатия заем, не е ясно кое е налагало включването на процесната индивидуална клауза, възлагаща на потребителя задължение да обезпечи изпълнението на задълженията си по договора за кредит чрез представяне на някое от обезпеченията, предвидени в договора. Възникването на задължение за заплащане на неустойка по мнение на настоящия съдебен състав води до значително нарастване на цената на кредита и възлага на потребителя финансова тежест, което е в противоречие както със закона - чл. 16 ЗПК.

Същевременно основателно от страна на ищеца се поддържа, че е налице нарушение на императивното изискване на чл. 19, ал. 4 ЗПК, съгласно която ГПР не може да бъде по- висок от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута, определ. с постановление на Министерския съвет. Между страните не е спорно, че размерът на ГПР без да се включва неустойката, е 49,64 %, с оглед което ако сумата за неустойка бъде включена без съмнение многократно ще се надхвърли установената императивна граница и действително приложимият ГПР по договора би надхвърлил изискването на чл. 19, ал. 4 от ЗПК. С оглед гореизложеното, съдът счита, че вземането за неустойка, на практика представлява скрито възнаграждение за кредитора и като такова е следвало да бъде включено, както в лихвения процент по договора, така и в годишния процент на разходите.

В тази връзка следва да се обърне внимание, че по силата на § 1, т. 1 от ДР на ЗПК "Общ разход по кредита за потребителя" са всички разходи по кредита, включително лихви, комисиони, такси, възнаграждение за кредитни посредници и всички други видове разходи, пряко свързани с договора за потребителски кредит, които са известни на кредитора и които потребителят трябва да заплати, включително разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит. Съдът приема, че така уговорена неустойката за непредоставяне на обезпечение е разход, свързан с предмета на договора за потребителски кредит, доколкото касае обезпечение на вземанията по договора. Начинът на уговаряне на дължимостта на това акцесорно вземане сочи, че целта е да се създаде за потребителя задължение за допълнително плащане в полза на кредитора, което де факто се явява за потребителя разход, пряко свързан с кредита - допълнително възнаграждение, дължимо наред и едновременно с погасителните вноски по кредита, формално извън договорната лихва. Последното несъмнено води до съществено и необосновано оскъпяване на кредита и обременяване

на разходите по същия, които се възлагат в тежест на потребителя. Следователно оспорената клауза се явява нищожна на основание чл. 26, ал. 1, пр. 1, вр. чл. 19, ал. 4 и ал. 5 ЗПК, с оглед което и предявеният установителен иск следва да бъде уважен на посоченото главно заявено основание.

По отношение на иска по чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД:

В доказателствена тежест на ищцата по този иск е да докаже, че поради нищожност на процесната клауза за неустойка заплатена от нея сума по договор е без основание. В доказателствена тежест на ответника е да докаже, че е налице основание за задържане на платената сума, т.е., че сумата е била заплатена от ищцата, респ. получена от ответника въз основа на валидна неустоечна клауза от договора.

С оглед изводите, до които съдът достигна по предявения установителен иск, не е налице основание за кредитора да задържи платените суми за погасяване на задължението на потребителя, произтичащо от оспорената нищожна клауза, доколкото такова задължение не е валидно възникнало.

От заключението на съдебно-счетоводната експертиза е установено, че потребителят е погасила сума в размер на 116,64 лева. Ето защо предявеният осъдителен иск следва да се уважи за пълния предявен размер.

По разноските:

С оглед изхода на спора разноски се следват на ищеца на основание чл. 78, ал. 1 от ГПК. Същият е извършил разноски в размер на 300 лева за държавна такса и депозит за вещо лице. От страна на процесуалния представител на ищцата се претендира адвокатско възнаграждение по реда на чл. 38, ал. 2, вр. ал. 1 ЗАдв., което да бъде определено по всеки един от съединените иски. Съдът приема, че следва да определи адвокатско възнаграждение, което да се присъди на адвоката, като се съобрази старата редакция на Наредба № 1 за минималните размери на адвокатските възнаграждения, доколкото представеният по делото договор за правна защита и съдействие, по който адвокатът се е съгласил да защитава безплатно клиента си, е сключен преди последното изменение на наредбата, с което е предвидено увеличаване на размерите на минималните адвокатски хонорара. Съдът съобразява също цената на предявените иски, свързаният им предмет, липсата на фактическа и правна сложност на делото, срочното му разглеждане пред първоинстанционния съд без участието на процесуални представители на страните. Следва да бъде застъпена позиция, че този вид съдебни производства не следва да се превръщат в източник на генериране на съдебни разноски, надхвърлящи многократно материалния интерес по същите, като съдът следва да съблюдава разпоредбата на чл. 3 ГПК. Доколкото основателността на претенцията по чл. 55, ал. 1 ЗЗД е обусловена от изхода по установителния иск, съдът намира, че следва да се присъди едно адвокатско възнаграждение в полза на процесуалния представител на страната, като размерът на същото да бъде минимален съгласно предвиденото в чл. 7, ал. 2, т. 1 от Наредба № 1 /ред. бр. 68 от 31.07.2020 г./, а именно сума в размер на 300 лева.

Мотивиран от изложеното, Софийски районен съд

РЕШИ:

ПРОГЛАСЯВА по предявения от Н. М. А., ЕГН *****, с адрес [*****], съдебен адрес: [*****] срещу [*****], ЕИК [*****], със седалище и адрес на

управление [*****], съдебен адрес: [*****], иск с правно основание чл. 26, ал. 1, пр. 1, вр. чл. 26, ал. 4 ЗЗД, вр. чл.19, ал. 4 и ал. 5 ЗПК **НИЩОЖНОСТТА** на клаузата на чл. 3, ал. 3 от договор за кредит № 220744/13.04.2018 г., сключен между страните, предвиждаща заплащане на неустойка за неизпълнение на задължение за предоставяне на обезпечение в размер на сумата от 4,32 лева на ден, дължима за всеки ден от срока на договора за кредит, поради противоречие със закона.

ОСЪЖДА [*****], ЕИК [*****], със седалище и адрес на управление [*****], съдебен адрес: [*****], да заплати на основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД на Н. М. А., ЕГН *****, с адрес [*****], съдебен адрес: [*****] сумата **116,64 лева**, представляваща недължимо платена въз основа на прогласената за нищожна клауза от договор за кредит № 220744/13.04.2018 г., сключен между страните, сума, ведно със законната лихва от датата на подаване на исковата молба /21.10.2022 г./ до окончателното изплащане на вземането.

ОСЪЖДА [*****], ЕИК [*****], със седалище и адрес на управление [*****], съдебен адрес: [*****] да заплати на основание чл. 78, ал. 1 ГПК на Н. М. А., ЕГН *****, с адрес [*****], съдебен адрес: [*****], сумата от **300,00 лева**, представляваща разноски за производството пред СРС.

ОСЪЖДА [*****], ЕИК [*****], със седалище и адрес на управление [*****], съдебен адрес: [*****], да заплати на адвокат Е. Г. И., [*****], личен № *****, с адрес: [*****] на основание чл. 38, ал. 2, вр. ал. 1, т. 2 ЗАДв. сумата от **300,00 лева**, представляваща адвокатско възнаграждение за предоставена на Н. М. А. безплатна правна помощ в производството пред СРС.

Решението може да бъде обжалвано пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____